

Η Φωνή των Νέων η Διαφορετικότητα στην Εκπαίδευση

Η Φωνή των Νέων

Η Διαφορετικότητα στην Εκπαίδευση

Ευρωπαϊκός Φορέας για την Ανάπτυξη στην Ειδική Αγωγή

Η παρούσα αναφορά αποτελεί τη σύνοψη των αποτελεσμάτων και των παρουσιάσεων που πραγματοποιήθηκαν κατά τη διάρκεια της Ευρωπαϊκής Συνάντησης Νέων με Ειδικές Εκπαιδευτικές Ανάγκες «*Η Φωνή των Νέων: Η Διαφορετικότητα στην Εκπαίδευση*», που οργανώθηκε από τον Ευρωπαϊκό Φορέα Ειδικής Αγωγής σε συνεργασία με το Υπουργείο Παιδείας της Πορτογαλίας. Η συνάντηση πραγματοποιήθηκε στη Λισαβόνα, το Σεπτέμβριο του 2007, στο πλαίσιο της Πορτογαλικής Προεδρίας στην Ευρωπαϊκή Ένωση.

Η παρούσα αναφορά συντάχθηκε από το Φορέα με βάση τις απόψεις που διατυπώθηκαν από τους νέους αντιπροσώπους που συμμετείχαν στη συνάντηση. Εκφράζουμε την ειλικρινή ευγνωμοσύνη μας σε όλους.

Λεπτομερείς πληροφορίες σχετικά με το συγκεκριμένο γεγονός μπορείτε να βρείτε στο δικτυακό τόπο του Φορέα: www.european-agency.org/european-hearing2007

Συντάκτες: Victoria Soriano, Mary Kyriazopoulou, Harald Weber και Axelle Grünberger (στελέχη του) Ευρωπαϊκού Φορέα Ειδικής Αγωγής.

Επιτρέπεται η χρήση αποσπασμάτων του κειμένου, με την προϋπόθεση να γίνεται αναφορά στις πηγές.

Η αναφορά είναι διαθέσιμη σε προσβάσιμη ηλεκτρονική μορφή και στις 21 γλώσσες με σκοπό την αρτιότερη πληροφόρηση. Οι ηλεκτρονικές εκδοχές της αναφοράς είναι διαθέσιμες στο δικτυακό τόπο του Φορέα:
www.european-agency.org/site/info/publications/agency/index.html

Εικόνα Εξωφύλλου: Viktorija Proskurovska

ISBN: 978-87-92387-29-5 (Ηλεκτρονικό) ISBN: 978-87-92387-08-0 (Εκτυπωμένο)

2008

Ευρωπαϊκός Φορέας για την Ανάπτυξη στην Ειδική Αγωγή

Secretariat
Østre Stationsvej 33
DK-5000 Odense C Denmark
Tel: +45 64 41 00 20
secretariat@european-agency.org

Brussels Office
3 Avenue Palmerston
BE-1000 Brussels Belgium
Tel: +32 2 280 33 59
brussels.office@european-agency.org

www.european-agency.org

Education and Culture DG

Lifelong Learning Programme

Η παραγωγή αυτού του κειμένου υποστηρίχθηκε από τη DG Education, Training, Culture and Multilingualism της Ευρωπαϊκής Επιτροπής:
http://europa.eu.int/comm/dgs/education_culture/index_en.htm

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ

Πρόλογος	5
Εισαγωγή	7
Απόσπασμα της ομιλίας της Υπουργού Παιδείας της Πορτογαλίας, Maria de Lurdes Rodrigues	9
Σκέψεις των Νέων Αντιπροσώπων	11
<i>Σκέψεις των Αντιπροσώπων για τη Δευτεροβάθμια Εκπαίδευση..</i>	<i>11</i>
<i>Σκέψεις των Αντιπροσώπων για την Επαγγελματική Εκπαίδευση</i>	<i>14</i>
<i>Σκέψεις των Αντιπροσώπων για την Τριτοβάθμια Εκπαίδευσης...</i>	<i>16</i>
Απόσπασμα της ομιλίας του κ. Valter Lemos, Πορτογάλου Γενικού Γραμματέα για θέματα Εκπαίδευσης	20
Η Διακήρυξη της Λισαβόνας	22
<i>Οι Απόψεις των Νέων για τη Συνεκπαίδευση .....</i>	<i>22</i>

Πρόλογος

Οι χώρες μέλη του Ευρωπαϊκού Φορέα Ειδικής Αγωγής (ο Φορέας) συμφώνησαν να οργανωθεί κατά το έτος 2007 μια Ευρωπαϊκή Συνάντηση, που θα απευθύνει πρόσκληση σε νέους ανθρώπους με ειδικές εκπαιδευτικές ανάγκες να σκεφθούν και να συζητήσουν για την εκπαίδευση και το μέλλον τους. Μεγάλη έμφαση δόθηκε στις εμπειρίες των νέων ανθρώπων, στις ιδέες και προτάσεις του σχετικά με τη συνεκπαίδευση.

Ήταν η δεύτερη φορά που ο Φορέας οργάνωσε μια τέτοια σημαντική συνάντηση. Η πρώτη Ευρωπαϊκή Συνάντηση Νέων με Ειδικές Εκπαιδευτικές Ανάγκες είχε πραγματοποιηθεί στο Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο, στις Βρυξέλλες, το 2003.

Όλες οι χώρες μέλη του Φορέας γνώριζαν ότι η οργάνωση ενός τέτοιου γεγονότος αποτελούσε σημαντική πρόκληση, κυρίως λαμβάνοντας υπόψη τον αριθμό των συμμετεχόντων από τις 29 χώρες που θα αντιπροσωπεύονταν στη συνάντηση (το 2003, είχαν λάβει μέρος 23 χώρες).

Το 2007, η Συνάντηση πραγματοποιήθηκε στη Λισαβόνα, το Σεπτέμβριο του 2007. Οργανώθηκε σε συνεργασία με το Υπουργείο Παιδείας της Πορτογαλίας στο πλαίσιο της Πορτογαλικής Προεδρίας στην Ευρωπαϊκή Ένωση.

Ήταν χαρά και τιμή για τον Φορέα η διοργάνωση αυτής της Ευρωπαϊκής Συνάντησης. Θα θέλαμε να ευχαριστήσουμε ιδιαίτερα τους 78 νέους αντιπροσώπους, καθώς και τις οικογένειές τους, τους δασκάλους και το προσωπικό υποστήριξης, τα Υπουργεία Παιδείας, τους αντιπροσώπους των ευρωπαϊκών και διεθνών οργανώσεων και τέλος, τις πορτογαλικές αρχές για τη συμμετοχή και την αφοσίωσή τους. Χωρίς όλους αυτούς δε θα ήταν εφικτή η πραγματοποίηση ενός τόσο σημαντικού γεγονότος.

Jørgen Greve
Πρόεδρος

Cor J. W. Meijer
Διευθυντής

Εισαγωγή

Κατά τη διάρκεια του έτους 2006, ζητήθηκε από τους αντιπροσώπους του Φορέα να προτείνουν δύο ή τρεις σχολικές μονάδες των χωρών τους – σχολεία ή τάξεις – για να λάβουν μέρος στη Συνάντηση «Η Φωνή των Νέων: Η Διαφορετικότητα στην Εκπαίδευση», με προτίμηση σε ένα γυμνάσιο, ένα επαγγελματικό λύκειο και ένα ίδρυμα τριτοβάθμιας εκπαίδευσης.

Οι μαθητές από τα προτεινόμενα σχολεία ή τάξεις κλήθηκαν να σκεφθούν σε συνεργασία με τους συμμαθητές τους τα αποτελέσματα της πρώτης Ευρωπαϊκής Συνάντησης, που πραγματοποιήθηκε στις Βρυξέλλες, το 2003, και να συζητήσουν μαζί τους τις ακόλουθες τρεις ερωτήσεις:

1. Μπορείτε να περιγράψετε τις **σημαντικότερες βελτιώσεις και τις κύριες προκλήσεις που αφορούν την εκπαίδευσή σας** και που θα θέλατε να συζητήσετε και να μοιραστείτε με τους ευρωπαϊούς συναδέλφους σας; Έχετε κάποιες ιδέες ή προτάσεις για βελτίωση;
2. Ποιες είναι **οι απόψεις σας για τη συνεκπαίδευση**; Υπάρχουν κάποια οφέλη, προκλήσεις και/ή εμπόδια που θα θέλατε να υπογραμμίσετε; Θα θέλατε να αναφέρετε και/ή να προτείνετε κάτι;
3. Ίσως έχετε συγκεκριμένες προσδοκίες σχετικά με το μέλλον σας στην εκπαίδευση, την απασχόληση και τη ζωή. Μπορείτε να περιγράψετε τα **σημαντικότερα εμπόδια** που κατά τη γνώμη σας είναι απαραίτητο να **ξεπεραστούν ώστε να πραγματοποιήσετε τις προσδοκίες σας**.

Κάθε σχολείο ή τάξη που συμμετείχε όρισε, μετά από αίτημα, έναν νέο αντιπρόσωπο που θα λάμβανε μέρος στη συνάντηση. Την προηγούμενη της Συνάντησης όλοι οι αντιπρόσωποι γνωρίστηκαν μεταξύ τους, αντάλλαξαν απόψεις και συζήτησαν τις τρεις ερωτήσεις σε ομάδες εργασίας που δημιουργήθηκαν ανάλογα με τη βαθμίδα εκπαίδευσης: δευτεροβάθμια, επαγγελματική ή τριτοβάθμια. Όλοι οι νέοι αντιπρόσωποι ήταν πολύ καλά προετοιμασμένοι πριν τη Συνάντηση. Στη διάρκεια των συζητήσεων υπήρξε σοβαρή και ανοιχτή ανταλλαγή ιδεών καθώς ειλικρινής σεβασμός σε όλες τις απόψεις.

Είναι σημαντικό να υπογραμμίσουμε ότι οι αντιπρόσωποι παρουσίαζαν ένα εύρος διαφορετικών ειδικών αναγκών και δυσκολιών. Η πλειοψηφία φοιτούσε σε κοινά σχολεία.

Τα αποτελέσματα των συζητήσεων που διεξήχθησαν μεταξύ των νέων, παρουσιάστηκαν στο πορτογαλικό κοινοβούλιο και αποτέλεσαν τη βάση της Διακήρυξης της Λισαβόνας «Οι Απόψεις των Νέων για τη Συνεκπαίδευση» παρουσιάζονται ολοκληρωμένα στο τέλος αυτής της αναφοράς και υπάρχουν και σε ξεχωριστό φυλλάδιο που τη συνοδεύει.

Η παρούσα αναφορά παρουσιάζει αποσπάσματα από τις ομιλίες της Υπουργού Παιδείας της Πορτογαλίας και του Γενικού Γραμματέα για θέματα Εκπαίδευσης κατά την πρώτη και τελευταία συνεδρίαση αντίστοιχα. Υπογραμμίζουν την αφοσίωση και την υποστήριξη των πορτογαλικών εκπαιδευτικών αρχών στο θέμα της συνεκπαίδευσης.

Ενώ η Διακήρυξη της Λισαβόνας συνοψίζει τα κοινά θέματα που αναδύθηκαν και τις κοινές απόψεις των νέων αντιπροσώπων, η παρούσα αναφορά παρουσιάζει τα θέματα-κλειδιά που επισημαίνονται από τους νέους αντιπροσώπους, τα οποία σχετίζονται με τα τρία συγκεκριμένα επίπεδα εκπαίδευσης που αντιπροσωπεύθηκαν στη Συνάντηση: τη δευτεροβάθμια, την επαγγελματική και την τριτοβάθμια εκπαίδευση.

Απόσπασμα της ομιλίας της Υπουργού Παιδείας της Πορτογαλίας, Maria de Lurdes Rodrigues

Κατά τη διάρκεια της εναρκτήριας συνεδρίασης της Ευρωπαϊκής Συνάντησης στο Πορτογαλικό Κοινοβούλιο «Η Φωνή των Νέων: Η Διαφορετικότητα στην Εκπαίδευση», η Υπουργός Παιδείας, Maria de Lurdes Rodrigues είπε τα εξής:

«Είναι μεγάλη χαρά και τιμή να φιλοξενούμε νέους ανθρώπους από 29 χώρες – 26 από την Ευρωπαϊκή Ένωση και 3 άλλες χώρες που συμμετέχουν σε αυτή την πρωτοβουλία – με σκοπό τη βελτίωση της εφαρμογής της συνεκπαίδευσης σε κάθε σχολείο και σε κάθε χώρα της Ευρωπαϊκής Ένωσης. Συγχαρητήρια για τη συμμετοχή σας σε αυτή την πρωτοβουλία, για τη μεγάλη επιτυχία που αντιπροσωπεύει για εσάς και τις χώρες που εκπροσωπείτε και, φυσικά, για μια Ευρώπη που στηρίζει την συμμετοχική εκπαίδευση.

Οι αρχές της συνεκπαίδευσης για όλα τα παιδιά και τους νέους με ειδικές ανάγκες διακηρύχθηκαν το 1994 στη Σαλαμάνκα, ως αποτέλεσμα πολλών ετών εργασίας και συζητήσεων μεταξύ των ειδικών σε όλο τον κόσμο. Η ανάπτυξη και η εφαρμογή της συνεκπαίδευσης αποτελεί καθημερινό έργο των δασκάλων, του προσωπικού και των ειδικών. Η δουλειά τους εστιάζεται στην αναγνώριση των εμποδίων, των προκαταλήψεων, των τεχνικών, κοινωνικών και οικονομικών δυσκολιών αλλά και στην αναζήτηση λύσεων, οι οποίες θα προάγουν την ενσωμάτωση.

Η συνεκπαίδευση είναι μια διαδικασία που διαρκώς εξελίσσεται και δεν τελειώνει ποτέ, καθώς οι στόχοι και οι σκοποί της αλλάζουν συνεχώς. Αυτή η πίεση είναι αποτέλεσμα όχι μόνο των νέων κοινωνικών απαιτήσεων και προσδοκιών που έχουν χαρακτήρα επείγοντος αλλά και των εξελίξεων στη γνώση και την τεχνολογία που έχουμε τη διάθεσή μας.

Πιστεύω ότι όλες οι χώρες της Ευρωπαϊκής Ένωσης, παρά το γεγονός ότι έχουν διαφορετικά σημεία εκκίνησης, αντιμετωπίζουν κοινές προκλήσεις σε τρεις τομείς: πρώτον, στη συνεχή προσπάθεια για επιμόρφωση των εκπαιδευτικών και του υποστηρικτικού προσωπικού. Δεύτερον, στην βελτίωση των φυσικών και υλικών συνθηκών των σχολείων που φιλοξενούν μαθητές με ειδικές ανάγκες. Τρίτον, στην ανάπτυξη εκπαιδευτικών εργαλείων καιθώς

και παιδαγωγικού υλικού και περιεχομένου με την ταυτόχρονη χρήση του δυναμικού της τεχνολογίας.

Στις μέρες μας, η πληροφορία και οι τεχνολογίες της επικοινωνίας προσφέρουν πρωτοφανείς δυνατότητες πρόσβασης σε πληροφόρηση και γνώση και αυτό το δυναμικό χρειάζεται να εξερευνηθεί και να αναπτυχθεί με την υποστήριξη όλων των κυβερνήσεων.

Η συγκεκριμένη πρωτοβουλία που μας φέρνει κοντά είναι μοναδική, καθώς εμπλέκει του μαθητές με ειδικές ανάγκες στην ανάπτυξη της δικής τους συνεκπαίδευσης. Τους δίνει βήμα και διευρύνει το διάλογο και τη συνειδητοποίηση, ώστε να εξευρεθούν λύσεις που θα λαμβάνουν υπόψη τις προσδοκίες και τα οράματα των νέων ανθρώπων.

Με τη δική σας συνεισφορά (ως νέων αντιπροσώπων), θα βελτιώσουμε σίγουρα τις εκπαιδευτικές συνθήκες των νέων ευρωπαίων με ειδικές ανάγκες. Αυτό είναι που κάνει τη συγκεκριμένη πρωτοβουλία καινοτόμα. Συγχαρητήρια για ακόμα μια φορά για τη συμμετοχή και την αφοσίωσή σας – για το παράδειγμα που δίνετε και για τα επιτεύγματα του καθένα από εσάς. Η επιτυχία είναι και δική μας. Είναι η επιτυχία κάθε μαθητή, κυρίως αυτών με ειδικές ανάγκες, που θα δικαιώσει το έργο σας εδώ. Ελπίζω τα όνειρά σας να πραγματοποιηθούν. Ελπίζω, επίσης, οι δράσεις σας εδώ να ευοδωθούν και η συμβολή σας να αποτελέσει σημαντική βοήθεια για εμάς και να προάγει το έργο μας. Σας ευχαριστώ πολύ».

Σκέψεις των Νέων Αντιπροσώπων

Κατά τη διάρκεια της ολομέλειας στο Πορτογαλικό Κοινοβούλιο, οι νέοι αντιπρόσωποι παρουσίασαν τα κοινά θέματα που συζητήθηκαν στις ομάδες εργασίας για κάθε εκπαιδευτική βαθμίδα την ημέρα πριν την έναρξη της Συνάντησης.

Στο κείμενο που ακολουθεί τα θέματα αυτά παρατίθενται λεπτομερώς με την ίδια σειρά που είχαν και οι ερωτήσεις τις οποίες είχαν κληθεί να συζητήσουν οι νέοι αντιπρόσωποι με τους συμμαθητές τους προτού παρευρεθούν στη Συνάντηση:

- Τις κύριες **βελτιώσεις** και **προκλήσεις** που αφορούν την εκπαίδευσή τους.
- Τις ιδέες και τις απόψεις τους για τη **συνεκπαίδευση**.
- Τα κύρια εμπόδια που χρειάζεται να υπερβούν ώστε να επιτύχουν τις **μελλοντικές** τους επιδιώξεις.

Είναι σημαντικό να υπογραμμίσουμε ότι όλοι οι νέοι αντιπρόσωποι συμφώνησαν ότι τα αποτελέσματα και οι προκλήσεις που απορρέουν από την Ευρωπαϊκή Συνάντηση του 2003, εξακολουθούν να ισχύουν, αν και επιδέχονται βελτιώσεων.

Στο κείμενο παρατίθενται και αποσπάσματα από τις ομιλίες των νέων αντιπροσώπων, ώστε να παρουσιαστούν με τον καλύτερο, δυνατό, τρόπο οι ιδέες τους, που προέκυψαν από τις ομάδες συζήτησης.

Σκέψεις των Αντιπροσώπων για τη Δευτεροβάθμια Εκπαίδευση

Οι περισσότεροι αντιπρόσωποι της δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης προέρχονταν από κοινά σχολεία με τάξεις συνεκπαίδευσης.

Στις ομάδες συζήτησης, οι νέοι αντιπρόσωποι από τη δευτεροβάθμια εκπαίδευση εξέφρασαν την ικανοποίησή τους συνολικά από την εκπαίδευση που λαμβάνουν και συμφώνησαν ότι έχουν παρατηρηθεί **βελτιώσεις** κατά τη διάρκεια των ετών.

Η συνολική προσβασιμότητα στην εκπαίδευση υπογραμμίστηκε ως μια από τις κύριες και συνεχείς **προκλήσεις**: και αφορά τη φυσική προσβασιμότητα των κτηρίων αλλά και το γεγονός ότι το εκπαιδευτικό υλικό και τα εργαλεία δεν είναι πάντα φιλικά προς το χρήστη ή προσβάσιμα σε όλους, όποια ειδική ανάγκη κι αν έχουν. Η Karin παρατήρησε ότι «τα σύγχρονα σχολεία δεν είναι ακόμα πλήρως προσβάσιμα από ανθρώπους με διαφορετικά είδη ειδικών αναγκών, όπως π.χ. από ανθρώπους με προβλήματα όρασης.

Είναι πολύ σημαντικό να υπάρχει υποστηρικτικό υλικό, όπως ηλεκτρονικοί υπολογιστές, ψηφιακές μηχανές, μικρόφωνα κ.λπ. Παρόλα αυτά το απαραίτητο αυτό υλικό άλλοτε δεν είναι διαθέσιμο και άλλοτε δεν είναι αρκετό. Μερικές φορές οι νέοι άνθρωποι και οι οικογένειές τους δε γνωρίζουν πώς να αποκτήσουν πρόσβαση σε αυτό το υλικό.

Η προσβάσιμη εκπαίδευση αφορά και τη διαθεσιμότητα των βοηθών και του υποστηρικτικού προσωπικού. Ένα πρόβλημα που συνεχίζει να υπάρχει είναι ότι σε κάποιες περιπτώσεις που απαιτείται βοήθεια, οι συμμαθητές του νέου είναι οι μόνοι που είναι διαθέσιμοι να την προσφέρουν.

Οι νέοι αντιπρόσωποι τόνισαν ιδιαίτερα το γεγονός ότι η στάση των δασκάλων διαδραματίζει σημαντικό ρόλο. Οι δάσκαλοι οφείλουν να

δίνουν προσοχή στις συγκεκριμένες ανάγκες κάθε μαθητή. «Οι δάσκαλοι δεν πρέπει να ξεχνούν ότι μέσα σε μια τάξη υπάρχουν διαφορετικοί μεταξύ τους άνθρωποι, με διαφορετικές ανάγκες, και διαφορετικό τρόπο να μαθαίνουν», είπε η Simone.

Η **συνεκπαίδευση** αποτελεί μια θετική δυνατότητα που τους αφορά άμεσα.

Μια σημαντική ενθαρρυντική πλευρά που υπογραμμίστηκε από τους νέους της δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης ήταν ότι η ενσωμάτωση ενώνει διαφορετικούς μεταξύ τους ανθρώπους και βελτιώνει τις κοινωνικές δεξιότητες όλων των μαθητών. Το όφελος είναι κοινό για όλους τους μαθητές. Η συνεκπαίδευση αποτελεί συνολικά μεγαλύτερη πρόκληση (θετική) από την ειδική εκπαίδευση. Όπως ανέφερε ο Márton «Η συνεκπαίδευση είναι πολύ αποτελεσματική γιατί, με αυτήν, αντιμετωπίζεις τα προβλήματα και μαθαίνεις να τα επιλύεις».

Παρόλα αυτά, η συζήτηση ανέδειξε και τις δυσκολίες που σχετίζονται με τη συνεκπαίδευση. Η Aude τις συνόψισε σε μια πρόταση: «η συνεκπαίδευση είναι η πιο φοβερή αλλά και η πιο όμορφη πρόκληση που είχα να αντιμετωπίσω». Αν και η ενσωμάτωση υποστηρίζει τις κοινωνικές επαφές εκτός σχολικού πλαισίου, ίσως υπάρξουν δυσκολίες στο σχολείο στην αλληλεπίδραση μεταξύ των μαθητών με και χωρίς ειδικές ανάγκες. Ο Alfred λέει: «Η συνεκπαίδευση είναι η

καλύτερη επιλογή, αλλά ακόμα κάποια σχολεία δεν έχουν ούτε τους πόρους, ούτε το προσωπικό γι' αυτό».

Παράλληλα, οι δάσκαλοι των κοινών σχολείων, οι οποίοι δεν είναι κατάλληλα προετοιμασμένοι, δεν έχουν σαφή πληροφόρηση για τις ανάγκες των μαθητών, σε συνδυασμό με την έλλειψη επαρκών πόρων στα κοινά σχολεία της δευτεροβάθμιας, προβάλλουν εμπόδια στους μαθητές με ειδικές ανάγκες.

Οι νέοι αντιπρόσωποι κατέληξαν ότι η συνεκπαίδευση είναι καλή υπό την προϋπόθεση ότι παρέχεται όλη η απαιτούμενη υποστήριξη και ότι η μάθηση πραγματοποιείται υπό τις βέλτιστες συνθήκες.

Συμφώνησαν, επίσης, ότι η εκπαίδευση οφείλει να τους προετοιμάζει για να ζήσουν στον αληθινό κόσμο. Όπως τόνισαν η Anna Maria και ο Christopher «η εκπαίδευση αφορά τη γνώση ότι μπορείς να καταφέρεις πράγματα που δε θα περίμενες να κάνεις». Οι αντιπρόσωποι ζήτησαν να έχουν πάντα την ελευθερία και το δικαίωμα της επιλογής αν θα φοιτήσουν σε κοινό σχολείο ή όχι.

Σε ό,τι αφορά το **μέλλον** τους, οι περισσότεροι αντιπρόσωποι της δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης εξέφρασαν την επιθυμία τους για συνέχιση των σπουδών τους και φοίτηση στο Πανεπιστήμιο. Παράλληλα όμως, εξέφρασαν και τον προβληματισμό τους για το αν θα έχουν μια πραγματικά ελεύθερη επιλογή σπουδών: δεν ήθελαν να τους προσφέρονται περιορισμένες επιλογές λόγω των αναγκών τους, της έλλειψης υποστήριξης ή προσβασιμότητας στην ανώτατη εκπαίδευση. Εκφράστηκαν επίσης κάποιες ανησυχίες σχετικά με τις προκαταλήψεις των άλλων ανθρώπων στην ανώτατη εκπαίδευση καθώς και στον επαγγελματικό τομέα.

Τέλος, οι αντιπρόσωποι της δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης δήλωσαν ρητά την ανάγκη τους να συμμετέχουν στις αποφάσεις για το μέλλον τους. Αυτό σημαίνει ότι δε θα είναι αποκομμένοι από την υπόλοιπη κοινωνία αλλά, αντίθετα, θα έχουν τις ίδιες ευκαιρίες με όλους.

Σκέψεις των Αντιπροσώπων για την Επαγγελματική Εκπαίδευση

Η πλειοψηφία των εκπροσώπων της επαγγελματικής εκπαίδευσης ήταν ενσωματωμένοι σε κοινά σχολεία. Κάποιοι από αυτούς παρακολουθούσαν και το κοινό και το ειδικό σχολείο και μόνο λίγοι εξ

ολοκλήρου το ειδικό. Είναι σημαντικό, επίσης, να αναφέρουμε ότι σε αυτή την ομάδα αντιπροσώπων υπήρχε μεγαλύτερο εύρος ειδικών αναγκών από τις άλλες δύο ομάδες.

Το βασικότερο σημείο στο οποίο επέμειναν οι αντιπρόσωποι στη συγκεκριμένη ομάδα ήταν το γεγονός ότι τα δικαιώματά τους δεν λαμβάνονται πάντοτε υπόψη και δε γίνονται πάντα σεβαστά. Οι Fabien, Séverine and Fabio ήταν κατηγορηματικοί: «νιώθουμε όπως όλοι οι άλλοι άνθρωποι αλλά δυστυχώς, κάποιες φορές, χρειαζόμαστε υποστήριξη ... έχουμε ανάγκη από εμπιστοσύνη και σεβασμό. Δε θέλουμε να μας φέρονται σαν να είμαστε ανίκανοι. Η Mitja συμπληρώνει: «πρέπει να αποδεχθούμε ο ένας τον άλλο, όποια κι αν είναι η εμφάνισή μας, οι γνώσεις μας, ανεξάρτητα από τι μπορούμε και τι δεν μπορούμε να κάνουμε. Έτσι θα υπάρξει κοινωνία ισότητας».

Παρά το γεγονός ότι γενικά εξέφρασαν μια θετική άποψη για τα σχολεία και τους εκπαιδευτικούς, δήλωσαν και την ανησυχία τους σχετικά με τις **βελτιώσεις** που χρειάζεται ακόμα να γίνουν. Κάποιοι αντιπρόσωποι είχαν δύσκολες εμπειρίες μέχρι να λάβουν την υποστήριξη που χρειαζόνταν. Μερικές φορές οι εκπαιδευτικοί δεν είναι πλήρως ενημερωμένοι, δεν ενδιαφέρονται αρκετά να μάθουν τις ανάγκες των παιδιών και άλλοτε δεν προσφέρεται ικανοποιητική κάλυψη των αναγκών τους. «Οι δάσκαλοι πρέπει να εξηγήσουν το μάθημα με πολλούς διαφορετικούς τρόπους ώστε όλοι οι μαθητές να το κατανοήσουν», είπαν η Ηρώ και ο Βασίλης.

Κατά τη διάρκεια της συζήτησης έγινε κατανοητό ότι γι' αυτούς τους νέους η υψηλής ποιότητας στήριξη είναι αδύνατο να υπάρξει αν δε ληφθούν πραγματικά υπόψη οι μεταξύ τους διαφορές.

Η Amy λέει: «Οι νέοι άνθρωποι είναι απαραίτητο να έχουν την επιλογή να μαθαίνουν με το δικό τους ρυθμό, ώστε η μάθηση να είναι απόλαυση και η εκπαίδευση να προσφέρει ικανοποίηση».

Η προσβασιμότητα στις αστικές συγκοινωνίες ή στα διάφορα κτήρια αποτέλεσε βασικό θέμα για τους αντιπροσώπους και κρίθηκε ως σημαντική **πρόκληση**.

Όσοι αντιπρόσωποι φοιτούσαν σε κοινά σχολεία δήλωσαν υπέρ της **συνεκπαίδευσης**. «Στα κοινά σχολεία παρακολουθούμε μαθήματα υψηλού επιπέδου. Αυτό μας προετοιμάζει για το μέλλον μας και τη δουλειά μας σε ένα κόσμο χωρίς προβλήματα ακοής», αναφέρει ο Steven. Κάποιοι αντιπρόσωποι από ειδικά σχολεία ήταν επίσης θετικοί προς τη συνεκπαίδευση, θεωρώντας ότι αποτελεί την καλύτερη λύση, αν και ένας μικρός αριθμός προτιμούσε ένα πιο προστατευμένο περιβάλλον. Όλοι συμφώνησαν ομόφωνα ότι θέλουν να έχουν ελεύθερη επιλογή σχετικά με το σχολικό πλαίσιο στο οποίο θα τοποθετηθούν. Δεν επιθυμούν να τους επιβάλλεται αλλά να γίνεται σεβαστή η ιδιαιτερότητα κάθε περίπτωσης και να παρέχονται όλες οι δυνατές εναλλακτικές λύσεις.

Ευχή όλων των αντιπροσώπων ήταν να ζήσουν το **μέλλον** τους όσο πιο ανεξάρτητα γίνεται και να συνεχίσουν τις σπουδές τους ενώ όλοι εξέφρασαν την ανησυχία τους για τις μελλοντικές ευκαιρίες απασχόλησης. Οι αντιπρόσωποι δήλωσαν ότι δεν έχουν ίσες ευκαιρίες με τους συνομηλικούς τους χωρίς ειδικές ανάγκες.

Τέλος, φάνηκαν σύγυροι για τις ικανότητές τους και για τις προσδοκίες τους αλλά σκεπτικοί σε ό,τι αφορά την αναγνώριση του δυναμικού τους από το σχολείο και την κοινωνία γενικότερα.

Σκέψεις των Αντιπροσώπων για την Τριτοβάθμια Εκπαίδευση

Σε αυτό το σημείο, είναι απαραίτητο να αναφερθεί το γεγονός ότι στην ομάδα της τριτοβάθμιας εκπαίδευσης ένας μεγαλύτερος αριθμός συμμετεχόντων αντιμετώπιζε προβλήματα όρασης σε σύγκριση με τις άλλες ομάδες. Αυτός είναι και ο λόγος για τον οποίο

τα θέματα που ανέκυψαν σε αυτή την ομάδα πολύ συχνά αφορούν αυτό το πειδίο ειδικών αναγκών.

Οι αντιπρόσωποι ανέφεραν **βελτιώσεις** σχετικές με την πρόσβαση στην πληροφορία – μέσω υπολογιστών και της τεχνολογίας του διαδικτύου – για τους τυφλούς σπουδαστές και αυτούς με προβλήματα όρασης, καθώς τα ηλεκτρονικά και ακουστικά βιβλία είναι πλέον διαθέσιμα. Άλλοι αντιπρόσωποι ανέφεραν ως βελτίωση την αύξηση της ενημέρωσης σχετικά με την αναπηρία. Για παράδειγμα, η μετακίνηση και η προσβασιμότητα αποτελούν όλο και περισσότερο θέματα δημόσιας συζήτησης και διαλόγου. Θετικές εξελίξεις αποτελούν, επίσης, η διαθεσιμότητα υποστηρικτικού προσωπικού και η υποστήριξη των εθελοντών ή των φίλων.

Ταυτόχρονα υπογραμμίστηκαν και αρκετές **προκλήσεις**, που σχετίζονται κυρίως με τις παραπάνω εξελίξεις. Ορισμένες φορές, η πρόσβαση στην πληροφορία είναι περιορισμένη ή εξαρτάται από διάφορες συνθήκες. Για παράδειγμα, η αργοπορία στην προμήθεια νέων υπολογιστών, η μειωμένη διαθεσιμότητα ηλεκτρονικών ή ακουστικών βιβλίων και – σε σχέση με το διαδίκτυο – η ύπαρξη σελίδων μη προσβάσιμων σε τυφλούς χρήστες.

Παρά το γεγονός ότι πολλά από τα συγγράματα των Πανεπιστημίων παράγονται εκεί και τα Πανεπιστήμια μπορούν να διευκολύνουν την παραγωγή του υλικού που απαιτείται για τους φοιτητές με

προβλήματα όρασης, πολύ λίγα συγγράμματα είναι διαθέσιμα. Η Maarja αναφέρει ότι «τα γενικά μαθήματα που απατούν διάβασμα από βιβλίο αποτελούν πρόβλημα. Αυτό το πρόβλημα με ακολουθεί σε όλη τη διάρκεια της εκπαίδευσής μου καθώς δεν υπάρχουν αρκετά βιβλία Braille ή ακουστικά βιβλία».

Ένα ακόμη θέμα αποτελεί ο περιορισμός της ελεύθερης επιλογής σπουδών λόγω της έλλειψης προσβασιμότητας στα κτήρια, της ανύπαρκτης υποστήριξης και της ανεπαρκούς τεχνολογίας. Η Gabriela υποστηρίζει ότι «οι άνθρωποι με αναπηρίες πρέπει να διαλέξουν σχολείο βασιζόμενοι στην προσβασιμότητα του κτηρίου και όχι στην προτίμησή τους ... Θέλουμε να έχουμε τη δυνατότητα να διαλέγουμε αυτό που μας αρέσει και όχι αυτό που είναι απλώς δυνατό».

Οι αντιπρόσωπο ανέφεραν ότι συχνά πρέπει να πάρουν οι ίδιοι πρωτοβουλίες για να υποστηριχθεί το ίδρυμα στο οποίο σπουδάζουν καθώς, οι συνομήλικοί τους, οι καθηγητές και η διοίκηση του σχολείου ή του Πανεπιστημίου δε γνωρίζουν πάντα τον τρόπο για να τους βοηθήσουν.

Πρόκληση αποτελούν για τους αντιπροσώπους και οι μελλοντικές ευκαιρίες απασχόλησης. Η στάση των εργοδοτών καθώς και τα μη προσβάσιμα κτήρια αποτελούν τροχοπέδη στην είσοδό τους στην αγορά εργασίας επί ίσοις όροις.

Οι προτάσεις τους περιλαμβάνουν την πληρέστερη ενημέρωση των καθηγητών και του ειδικού υποστηρικτικού προσωπικού. Επίσης στη βελτίωση των συνθηκών, θα συμβάλουν οι επιπλέον πόροι, οι ειδικές εγκαταστάσεις για τους σπουδαστές με αναπηρία, η χρήση κατανοητής γλώσσας κατά τη διάρκεια του μαθήματος, οι μικρότερες τάξεις και η παροχή επιπλέον καθηγητών. «Το είδος της αναπηρίας διαφέρει. Οι ατομικές ανάγκες έχουν σημασία και όχι οι συνολικές», λέει η Diana.

Οι αντιπρόσωποι συμφώνησαν ότι η **συνεκπαίδευση** τους προετοιμάζει με τον καλύτερο τρόπο για τη μελλοντική ζωή τους. Για κάποιους η είσοδος στην τριτοβάθμια εκπαίδευση ήταν η πρώτη τους επαφή με το κανονικό εκπαιδευτικό πλαίσιο. Η συνεκπαίδευση θεωρήθηκε το πρώτο βήμα για την ένταξη στην κοινωνία.

Ταυτόχρονα συζητήθηκε και η μετατροπή των ειδικών σχολείων σε κέντρα ικανοτήτων. Ο συνδυασμός συνεκπαίδευσης και προσωπικής εξατομικευμένης υποστήριξης θεωρήθηκε ως η καλύτερη προετοιμασία για την τριτοβάθμια εκπαίδευση. Όλοι συμφώνησαν ότι όταν τους δίνεται η δυνατότητα να συμμετέχουν στο πλαίσιο της συνεκπαίδευσης από την αρχή των σπουδών τους, αυτό τους καθιστά πιο δυνατούς, με μεγαλύτερη αυτοπεποίθηση και πιο ανεξάρτητους.

Σε ό,τι αφορά το **μέλλον**, έμφαση δόθηκε στα εμπόδια που θέτουν οι αρνητικές στάσεις και η άγνοια. Η αλλαγή των στάσεων προς μια λιγότερο εστιασμένη στα ελαττώματα άποψη και περισσότερο εστιασμένη στις ικανότητες, το δυναμικό και τις δυνατότητες, απαιτεί πολλή ενέργεια και υπομονή. Οι αντιπρόσωποι πρότειναν να κάνουν οι ίδιοι το πρώτο βήμα, παρόλο που αυτό χρειάζεται περισσότερο κουράγιο και αντοχή σε σχέση με τους άλλους φοιτητές. Ο Kaisu καταλήγει: «είναι καλό να γνωρίζεις τον κόσμο που σε περιμένει, παρόλο που μπορεί να είναι σκληρός».

Απόσπασμα της ομιλίας του κ. Valter Lemos, Πορτογάλου Γενικού Γραμματέα για θέματα Εκπαίδευσης

Στην καταληκτική συνεδρίαση της Ευρωπαϊκής Συνάντησης, ο Πορτογάλος Γενικός Γραμματέας για Θέματα Εκπαίδευσης, κ. Valter Lemos, είπε τα ακόλουθα:

«Θα ήθελα να απευθυνθώ στους νέους ανθρώπους που είναι παρόντες εδώ και να τους συγχαρώ για τον ενθουσιασμό με τον οποίο εργάστηκαν σήμερα. Ειλικρινά πιστεύω ότι οι νέοι που μίλησαν σήμερα στην Πορτογαλική Βουλή συνέβαλαν σημαντικά στην αναζήτηση της πραγματικής συνεκπαίδευσης σε όλη την Ευρώπη.

Όλοι γνωρίζουμε ότι δε θα υπάρξει ποτέ πραγματική δημοκρατία αν δεν επιτύχουμε ένα σχολείο για όλους και πιστεύω ότι η συμβολή του καθενός από εσάς που εργάστηκε σήμερα εδώ θα γράψει ιστορία και θα δείξει το δρόμο όχι μόνο για να εκπληρωθούν οι στόχοι της συνεκπαίδευσης αλλά και για να βρεθεί ο τρόπος με τον οποίο θα επιτευχθούν. Όλοι μας χρωστάμε σε εσάς την εργασία αυτή που προσφέρατε σήμερα.

Θα ήθελα να απευθυνθώ στους πολιτικούς και σε όσους λαμβάνουν τις αποφάσεις, οι οποίοι θα κρίνουν τη συνέχεια και τις επιπτώσεις των όσων έλαβαν χώρα σήμερα. Εμείς οι πολιτικοί και όσοι βρίσκονται στα κέντρα αποφάσεων, σας καλέσαμε να εκφράσετε τις απόψεις σας και είχαμε την ευκαιρία να σας ακούσουμε. Εμείς έχουμε τώρα την ευθύνη να υλοποιήσουμε όσα προτείνετε.

Κατά συνέπεια, θα ήθελα να υποσχεθώ ότι αυτή η δουλειά θα συνεχιστεί. Η Προεδρία της Ευρωπαϊκής Ένωσης, σε συνεργασία με τον Ευρωπαϊκό Φορέα Ειδικής Αγωγής, δεσμεύεται να παρουσιάσει ένα έγγραφο που θα συνοψίζει τις εμπειρίες και τις προτάσεις που παρουσιάστηκαν σήμερα με τέτοιο τρόπο ώστε να χρησιμοποιηθούν ως σημείο αναφοράς στο εγγύς μέλλον. Ελπίζουμε ότι οι προτάσεις που εγκρίθηκαν τη 17η Σεπτεμβρίου 2007 στο Πορτογαλικό Κοινοβούλιο, στη Λισαβόνα, θα αποτελέσουν το πλαίσιο για την επίτευξη του πραγματικού σχολείου συνεκπαίδευσης.

Αισθανόμαστε προνομιούχοι που φιλοξενήσαμε τις εργασίες σας εδώ στην Πορτογαλία, αυτές τις δύο ημέρες και η δουλειά σας θα

αποτελέσει ένα βήμα για να έρθουμε πιο κοντά σε ένα σχολείο για όλους – ένα πραγματικά δημοκρατικό σχολείο. Καλή τύχη σε όλους!»

Η Διακήρυξη της Λισαβόνας

Όλα τα κεντρικά θέματα που συζητήθηκαν από τους νέους αντιπροσώπους χρησιμοποιήθηκαν ως βάση για το κύριο αποτέλεσμα αυτής της συνάντησης: Η Διακήρυξη της Λισαβόνας «Οι Απόψεις των Νέων για τη Συνεκπαίδευση».

Η Διακήρυξη παρουσιάζει τα κοινά ζητήματα που τέθηκαν από όλους τους αντιπροσώπους. Υπογραμμίζει το δικαίωμα στο σεβασμό, στις ίσες ευκαιρίες με τους συνομηλίκους και στη συμμετοχή στη λήψη των αποφάσεων που τους αφορούν.

Η Διακήρυξη, επίσης, περιλαμβάνει τις απόψεις τους σχετικά με τα οφέλη που παρέχει η συνεκπαίδευση: επιδρά θετικά σε όλους τους μαθητές/σπουδαστές, με ή χωρίς ειδικές εκπαιδευτικές ανάγκες, διευκολύνει την απόκτηση περισσότερων κοινωνικών δεξιοτήτων και αποτελεί τη βέλτιστη επιλογή όταν πληρούνται οι απαραίτητες προϋποθέσεις για την εξασφάλιση της επιτυχίας.

Η Διακήρυξη αναφέρεται και στις βελτιώσεις που κρίνονται αναγκαίες σχετικά με την κινητικότητα και την απεριόριστη πρόσβαση στην εκπαίδευση. Αυτό καθίσταται δυνατό μόνο όταν λαμβάνονται υπόψη οι διαφορετικές ανάγκες των διαφορετικών ανθρώπων.

Η Διακήρυξη της Λισαβόνας συμβάλλει σημαντικά στο διάλογο για τη συνεκπαίδευση και παρουσιάζει συνολικά τις απόψεις των νέων ανθρώπων που οι ίδιοι αντιμετωπίζουν δυσκολίες. Ελπίζουμε ότι τα ξεκάθαρα μηνύματα των νέων ανθρώπων, τα οποία παρουσιάζονται στη Διακήρυξη – καθώς και στο παρόν κείμενο – θα αποτελέσουν, για όσους διαμορφώνουν την εκπαιδευτική πολιτική αλλά και για τους επαγγελματίες, πραγματική έμπνευση για τη για τη δουλειά τους στο μέλλον.

Το πλήρες κείμενο της Διακήρυξης παρατίθεται παρακάτω αλλά και σε ξεχωριστό φυλλάδιο που συνοδεύει την παρούσα αναφορά.

Οι Απόψεις των Νέων για τη Συνεκπαίδευση

Στις 17 Σεπτεμβρίου 2007, στα πλαίσια της Πορτογαλικής Προεδρίας της Ευρωπαϊκής Ένωσης, το Υπουργείο Παιδείας της Πορτογαλίας διοργάνωσε μαζί με τον Ευρωπαϊκό Φορέα για την Ανάπτυξη της

Ειδικής Αγωγής και Εκπαίδευσης Ευρωπαϊκή Ακρόαση: «Η Φωνή των Νέων: Η Διαφορετικότητα στην Εκπαίδευση».

Οι προτάσεις που συζητήθηκαν από νέους ανθρώπους με ειδικές εκπαιδευτικές ανάγκες από 29 χώρες¹, που φοιτούν στη μέση, τεχνική και ανώτερη εκπαίδευση, οδήγησαν στη Διακήρυξη της Λισσαβώνας «Οι απόψεις των νέων ανθρώπων για την Ενιαία Εκπαίδευση». Αυτή η Διακήρυξη καλύπτει όσα οι νέοι άνθρωποι παρουσίασαν στην ολομέλεια, στην Αίθουσα της Δημοκρατίας, στη Λισσαβώνα, αναφορικά με τα δικαιώματα, τις ανάγκες, τις προκλήσεις και τις εισηγήσεις τους ώστε να πετύχουν στην ενιαία εκπαίδευση.

Η Διακήρυξη βρίσκεται στα πλαίσια προηγούμενων επίσημων Ευρωπαϊκών και Διεθνών εγγράφων στον τομέα της ειδικής αγωγής και εκπαίδευσης όπως: το «Ψήφισμα του Συμβουλίου αναφορικά με την ένταξη των παιδιών και των νέων ανθρώπων με αναπηρίες στα συνηθισμένα συστήματα της εκπαίδευσης» (ΕΚ, 1990), η «Διακήρυξη της Σαλαμάνκας και το Σχέδιο Δράσης για την Ειδική Αγωγή και Εκπαίδευση» (Ουνέσκο, 1994), η «Χάρτα του Λουξεμβούργου» (Πρόγραμμα Ήλιος, 1996), το «Ψήφισμα του Συμβουλίου για ίσες ευκαιρίες των παιδιών και των φοιτητών με αναπηρίες στην αγωγή και εκπαίδευση» (ΕΚ, 2003), η «Σύμβαση για τα Δικαιώματα των Ατόμων Με Αναπηρίες» (Ηνωμένα Έθνη, 2006).

Οι Νέοι Άνθρωποι συμφώνησαν στα ΔΙΚΑΙΩΜΑΤΑ τους:

- Έχουμε το δικαίωμα να μας σέβονται και να μην μας αντιμετωπίζουν με διάκριση. Δε θέλουμε συμπάθεια, θέλουμε να μας σέβονται ως αυριανούς ενήλικες που θα πρέπει να ζήσουν και να εργαστούν σε ένα συνηθισμένο περιβάλλον.
- Έχουμε το δικαίωμα για τις ίδιες ευκαιρίες όπως όλοι οι άλλοι, αλλά με την απαραίτητη στήριξη για να καλύψουμε τις ανάγκες μας. Δεν πρέπει να παραγνωρίζονται οι ανάγκες κανενός.
- Έχουμε το δικαίωμα να κάνουμε τις επιλογές μας και να παίρνουμε τις δικές μας αποφάσεις. Η φωνή μας χρειάζεται να ακουστεί.

---

¹ Αυστρία, Βέλγιο (Φλαμανδική και Γαλλόφωνη Κοινότητα), Βουλγαρία, Γαλλία, Γερμανία, Δανία, Ελβετία, Ελλάδα, Εσθονία, Ηνωμένο Βασίλειο, Ιρλανδία, Ισλανδία, Ισπανία, Ιταλία, Κύπρος, Λετονία, Λιθουανία, Λουξεμβούργο, Μάλτα, Νορβηγία, Ολλανδία, Ουγγαρία, Πολωνία, Πορτογαλία, Ρουμανία, Σλοβενία, Σουηδία, Τσεχία και Φινλανδία.

- Έχουμε το δικαίωμα να ζήσουμε ανεξάρτητα. Θέλουμε επίσης να έχουμε οικογένεια και θέλουμε ένα σπίτι προσαρμοσμένο στις ανάγκες μας. Πολλοί από εμάς θέλουν να έχουν τη δυνατότητα να σπουδάσουν σε πανεπιστήμιο. Θέλουμε επίσης να εργαστούμε και δε θέλουμε να είμαστε χωριστά από τους άλλους ανθρώπους που δεν έχουν αναπηρίες.

- Ο καθένας στην κοινωνία πρέπει να ενήμερος, να κατανοεί και να σέβεται τα δικαιώματά μας.

Οι Νέοι Άνθρωποι εξέφρασαν ξεκάθαρες απόψεις για τις κύριες ΒΕΛΤΙΩΣΕΙΣ που συνάντησαν στην εκπαίδευσή τους:

- Γενικά λάβαμε ικανοποιητική στήριξη στην εκπαίδευσή μας, αλλά χρειάζεται να υπάρξει περισσότερη πρόοδος.

- Η πρόσβαση των κτιρίων βελτιώνεται. Θέματα διακίνησης και πρόσβασης στο περιβάλλον των κτιρίων είναι ολοένα και περισσότερο θέμα για συζήτηση και ανταλλαγή απόψεων.

- Η αναπηρία είναι πιο ορατή στην κοινωνία.

- Η τεχνολογία στους ηλεκτρονικούς υπολογιστές βελτιώνεται και είναι διαθέσιμα καλά-δομημένα ηλεκτρονικά βιβλία.

Οι Νέοι Άνθρωποι επισήμαναν ΠΡΟΚΛΗΣΕΙΣ και ΑΝΑΓΚΕΣ:

- Οι ανάγκες πρόσβασης είναι διαφορετικές για διαφορετικούς ανθρώπους. Υπάρχουν διαφορετικά εμπόδια πρόσβασης στην εκπαίδευση και την κοινωνία για ανθρώπους με διαφορετικές ειδικές ανάγκες, όπως για παράδειγμα:

- Κατά τη διάρκεια των μαθημάτων και των εξετάσεων κάποιοι από εμάς χρειάζονται περισσότερο χρόνο.

- Κάποτε χρειαζόμαστε προσωπικούς βοηθούς στις τάξεις μας.

- Χρειάζεται να έχουμε πρόσβαση σε προσαρμοσμένο υλικό την ίδια ώρα με τους συμμαθητές μας.

- Η ελεύθερη επιλογή θεμάτων για σπουδές είναι κάποτε περιορισμένη λόγω μη προσβάσιμων κτιρίων, μη ικανοποιητικής τεχνολογίας και πρόσβασης σε υλικό (εξοπλισμό, βιβλία).

- Χρειαζόμαστε θέματα και δεξιότητες που είναι σημαντικά σε μας και στη μελλοντική μας ζωή.

- Χρειαζόμαστε σωστή καθοδήγηση καθόλη τη διάρκεια της σχολικής μας εκπαίδευσης αναφορικά με το τι είναι κατορθωτό να κάνουμε στο μέλλον που να βασίζεται στις ατομικές μας ανάγκες.

- Υπάρχει ακόμη έλλειψη γνώσης για την αναπηρία. Δάσκαλοι, άλλα παιδιά και μερικοί γονείς έχουν κάποτε αρνητική στάση απέναντί

μας. Οι μη ανάπηροι άνθρωποι πρέπει να γνωρίζουν ότι μπορούν να ρωτήσουν ένα ανάπηρο άτομο αν χρειάζεται βοήθεια ή όχι.

Οι Νέοι Άνθρωποι εξέφρασαν τις απόψεις τους για την ΕΝΙΑΙΑ ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗ:

- Είναι πολύ σημαντικό να δώσεις στον καθένα την ελευθερία να επιλέξει πού θέλει να εκπαιδευτεί.
- Η ενιαία εκπαίδευση είναι καλύτερη αν οι συνθήκες είναι σωστές για μας. Αυτό σημαίνει ότι πρέπει να υπάρχει η απαραίτητη στήριξη, ο εξοπλισμός και οι εκπαιδευμένοι δάσκαλοι. Οι δάσκαλοι πρέπει να έχουν κίνητρα, να είναι καλά ενημερωμένοι και να αντιλαμβάνονται τις ανάγκες μας. Πρέπει να είναι καλά εκπαιδευμένοι, να ρωτούν τι χρειαζόμαστε και να είναι καλά συντονισμένοι μεταξύ τους κατά τη διάρκεια όλων των σχολικών ετών.
- Βλέπουμε πολλά ωφέλη στην ενιαία εκπαίδευση: αποκτούμε περισσότερες κοινωνικές δεξιότητες, ζούμε μεγαλύτερες εμπειρίες, μαθαίνουμε πώς να τα καταφέρουμε στον πραγματικό κόσμο, χρειαζόμαστε να έχουμε και να αλληλεπιδρούμε με φίλους με ή χωρίς ειδικές ανάγκες.
- Η ενιαία εκπαίδευση με εξατομικευμένη, εξειδικευμένη στήριξη είναι η καλύτερη προετοιμασία για την ανώτερη εκπαίδευση. Εξειδικευμένα κέντρα θα μπορούσαν να είναι βοηθητικά, να μας στηρίζουν και να ενημερώνουν κατάλληλα τα πανεπιστήμια σχετικά με τη βοήθεια που χρειαζόμαστε.
- Η ενιαία εκπαίδευση είναι ωφέλιμη τόσο σε μας όσο και στον καθένα.

Οι Νέοι Άνθρωποι ΟΛΟΚΛΗΡΩΣΑΝ:

Εμείς είμαστε αυτοί που θα κτίσουμε το μέλλον μας. Χρειάζεται να απαλείψουμε τα εμπόδια που υπάρχουν τόσο μέσα μας όσο και μέσα στους άλλους ανθρώπους χωρίς αναπηρίες. Πρέπει να αναπτύξουμε τις δυνατότητές μας πέραν από την αναπηρία μας – τότε ο κόσμος θα μας αποδεκτεί καλύτερα.

Λισσαβώνα, Σεπτέμβρης 2007

Η Φωνή των Νέων: η Διαφορετικότητα στην Εκπαίδευση παρουσιάζει τα αποτελέσματα της Ευρωπαϊκής Συνάντησης Νέων με Ειδικές Εκπαιδευτικές Ανάγκες που οργανώθηκε από τον Ευρωπαϊκό Φορέα Ειδικής Αγωγής, σε συνεργασία με το Υπουργείο Παιδείας της Πορτογαλίας.

Η συνάντηση πραγματοποιήθηκε στη Λισαβόνα, στις 17 Σεπτεμβρίου 2007 στο πλαίσιο της Πορτογαλικής Προεδρίας στην Ευρωπαϊκή Ένωση.

Η παρούσα αναφορά συντάχθηκε από τον Φορέα στη βάση των απόψεων που διατυπώθηκαν από τους νέους αντιπροσώπους των χωρών.

Η Διακήρυξη της Λισαβόνας «Οι Απόψεις των Νέων για τη Συνεκπαίδευση» είναι το κύριο αποτέλεσμα αυτής της συνάντησης. Στην παρούσα αναφορά παρουσιάζεται το ολοκληρωμένο κείμενο της Διακήρυξης, το οποίο παρατίθεται και σε ξεχωριστό φυλλάδιο.